

จริยธรรมกับความเป็นครู

ETHICS AND TEACHER

เจษฎาวลัย ปลงใจ^๑
Jetsadawan Plongjai

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการ เรื่อง จริยธรรมกับความเป็นครู ฉบับนี้ เป็นบทความที่สะท้อนให้เห็นถึง การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการ เรียนการสอน ให้ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชน ปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันกันสูง มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนมีจำนวนมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ความหลากหลายของวัฒนธรรมต่างชาติและนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้พ่อแม่ต้อง แข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน เด็กบางคนถูกผู้ปกครองทอดทิ้งเพื่อไป ทำงาน ในต่างถิ่นหรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหา ทั้งสุขภาพจิต สุขภาพกาย การเรียน โดยเฉพาะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

จะเห็นได้ว่าทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และผู้ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานั้น มีความปรารถนาดีในการจัดการศึกษาเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนดี เรียนเก่ง มีความรู้คู่คุณธรรมสักเท่าใดก็ยังไม่ทำให้ผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรม และบรรลุจุดประสงค์เท่าที่ควรได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้เรียน มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมได้ คือ “ครูนั่นเอง” ครูนอกจากจะสอนเก่ง มีใบประกอบวิชาชีพ และมี ความรู้แล้ว ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นครูสูง

^๑ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน โรงเรียนบ้านน้ำแรม (รัฐราษฎร์อนุเคราะห์) ตำบลแม่จ๊ะ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดแพร่

ดังนั้น จึงจำเป็นที่ครูต้องมีปรัชญาและจริยธรรมที่เสริมเพิ่มความเป็นครูในด้านปรัชญานั้น ควรที่จะยึดหรือยืนอยู่ตรงจุดที่มีคุณภาพ คือ ตรงจุดกึ่งกลางแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรวดเร็ว และชะลอความเร็วเกินขนาดจนอาจเป็นอันตราย ได้ในด้านจริยธรรม โดยสามัญสำนึก ทุกคนย่อมตระหนักได้เองว่า อะไรดีไม่ดี ควรหรือไม่ควร ถ้าคนนั้นผ่านการกล่อมเกลามาทางสังคม มาระดับหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นครูได้ผ่านการกล่อมเกลามา และกรองมาแล้วหลายระดับและหลายครั้ง ย่อมทราบโดยสามัญสำนึกแน่นอนว่าอะไรดีควรทำตามหน้าที่ นั่นหมายความว่า จริยธรรม เป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่ประจำใจของครู ทุก ๆ คน จึงจะทำให้เด็กหรือเยาวชนเป็นคนดีอยู่รอดในสังคมได้

คำสำคัญ : จริยธรรม, ความเป็นครู

ABSTRAC

This article entitled “Ethics and Teacher” reflects the educational organization of Thai Ministry of Education that has the important duty; to develop human in many aspects such as body, mind, intelligence, knowledge, virtue, culture of living, and ability to live peacefully with others. The learning management in educational organizations and related organizations should integrate much knowledge, especially, the indoctrination of ethics, value and desirable identities to the youth.

In the present time, there are the social competition and the increasing of population. There are also the economic crisis and the diversity of multi-cultural and modern innovation. Therefore, the parents have no time to raise their children. Some of the children are abandoned because their parents have to works in the city. So, the children have mental and physical health problems, especially, the ethical problem.

According to the National education act, the persons who are related in educational management should help to manage Thai education in order that the learners will be intelligent and have the knowledge together with virtue. So, the teacher is considered to be the important person.

Therefore, the ethical teacher is required nowadays because he knows how to teach and how to distinguish the good things and the bad things. So, teacher with ethics can create good society and good students.

Keywords : Ethics; Teacher

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ ในมาตรา ๖ ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตราที่ ๒๔ ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” และตั้งพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๐๕ ว่า การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของครู และอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับความรู้สูง และอบรมจิตใจให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบไป งานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครูจะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม และพยายามถ่ายทอดวิชาความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้ นอกจากนี้ จงวางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือและเป็นທີ່เลื่อมใสไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนด้วย^๒

เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันกันสูง มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนมีจำนวนมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคืองความหลากหลายของวัฒนธรรมต่างชาติและนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้พ่อแม่ต้องแข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน เด็กบางคนถูกผู้ปกครองทอดทิ้งเพื่อไปทำงานในต่างถิ่นหรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหาทั้งสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการศึกษาโดยเฉพาะ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และในด้านนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ทางสถาบันสงฆ์ได้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ตามวัดหรือตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้วิเคราะห์เหตุผลที่ต้องจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้ พระพุทธศาสนาเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนาให้คนไทยรู้จักเก็บรวบรวมศึกษา และเลือกใช้ประโยชน์ จากข้อมูลทั้งหลายเกี่ยวกับการสร้างเสริมความเจริญ อย่างเพียงพอ พระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่ติดต่อกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย แม้ว่าปัจจุบันในระดับพื้นผิวจะมองเห็นว่า ผู้คนห่างเหินจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

^๒ สำนักราชเลขาธิการคุรุสภา, พระมหากษัตริย์คุณต่อครูอาวุโส, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทมายด์ฟูล จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๗.

แต่ระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนาก็ยังสืบต่ออยู่อย่างแน่นหนาในรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ฉะนั้น ชาวพุทธควรมีสิทธิเรียนจริยศึกษา แบบชาวพุทธอย่างมีกระบวนการ และเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับ กฎเกณฑ์แห่งศีลธรรม ที่รับรองเป็นพื้นฐานสังคมไทยมีข้อได้เปรียบในการจัดจริยศึกษาที่มีเอกภาพ สังคมไทยมีประชากรส่วนใหญ่เป็น พุทธศาสนิกชน แม้จะมีความแตกต่างหลากหลายก็เป็นความ แตกต่างในระดับของพัฒนาการทางจิตปัญญา ส่วนหลักความเชื่อ และหลักคำสอนทั่วไปคงเป็นตัวแบบ เดียวกันจึงน่าจะใช้ความได้เปรียบ คือ ความมีเอกภาพทางศาสนานี้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน พระพุทธศาสนา เพื่อมาร่วมอยู่และร่วมพัฒนาสังคมไทย การศึกษาพระพุทธศาสนา ก็คือ การเรียนรู้สิ่ง ที่อยู่ในสังคมควรจะต้องรู้ ในฐานะที่เป็นการรู้จักเรื่องราวของประเทศของตน เป็นการรับผิดชอบ ของ การศึกษาที่จะต้องจัดให้สังคมไทยได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทยไม่รู้จักพระพุทธศาสนา ทั้งในด้าน เนื้อหาและสถาบันก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของการศึกษาชาติ^๓

จะเห็นได้ว่าทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และผู้มีความรับผิดชอบการ จัดการศึกษา มีความปรารถนาดีในการจัดการศึกษาเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนดี เรียนเก่ง มีความรู้คู่คุณธรรมเท่าไรก็ยังไม่ ทำให้ผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรม และบรรลุดุจดุประสงค์เท่าที่ควรได้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมได้คือ “ครูนั่นเอง” ครูนอกจากจะสอนเก่ง มีใบประกอบวิชาชีพ และมีความรู้แล้ว ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นครูสูง จึงจะทำให้สังคมอยู่รอด ได้ ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้

เพลโต ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า มนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติแล้ว มักแสวงหาสิ่งที่ดี หรือหาสิ่งต่าง ๆ ในอันที่จะเพิ่มพูนสิ่งที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณธรรม หมายถึง ความรู้คุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคลโดยฉับพลันหรือโดย บังเอิญมนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ถ้าหากเขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไรเพื่ออะไร ทำอย่างไร คุณธรรมทุกอย่างต้องเกิดจากความรู้ และก็ไม่ใช่ความรู้ที่เป็นทฤษฎี หากเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ

คุณธรรม เป็นความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และ เป็นสุภาพชน เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบต่อ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อ การกระทำความชั่ว โดยประการต่าง ๆ เมื่อจิตเกิดคุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจดี และคิดแต่สิ่ง ที่ดี คุณธรรมหรือความดีนั้น อยู่ที่การปลูกฝัง^๔

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ทางสายอิสราภาพของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๖๐.

^๔ พระครูสุตกิจบริหาร, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

จริยธรรม หมายถึงการประพฤติปฏิบัติ การกระทำดี ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ ปรากฏเป็น ความดีงาม ทั้งทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ เมื่อความดีงาม มีความกตัญญู ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น ถูกแสดงออกทางจรรยา มารยาท การประพฤติปฏิบัติ และการกระทำที่ดี ตามคุณธรรมที่มีในจิตใจนั้น

จริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติส่วนตัว หรือความประพฤติทางศีลธรรมอันเป็นมาตรฐาน คุณความดี และความจริง นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่จะต้องเคารพ และยอมรับสิ่งที่ถูกต้อง หรือสิ่งที่ผิด ดังนั้น จริยธรรมจึงหมายถึงปรัชญาความประพฤติของบุคคลในสังคมแต่ละอาชีพของแต่ละ หน่วยงานจริยธรรม เป็นสิ่งที่จะต้องช่วยกันปลูกฝังให้มีขึ้น ในจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน เหตุที่ว่าจริยธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในอันที่จะช่วยรักษาวินัยให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

จริยธรรมที่ครูต้องมี

๑. ครูต้องมีความขยันหมั่นเพียร
๒. ครูต้องมีวินัยตนเอง
๓. ครูต้องรู้จักปรับปรุงตนเอง
๔. ครูต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
๕. ครูต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน
๖. ครูต้องเสียสละเพื่อสาธารณะประโยชน์
๗. ครูต้องรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
๘. ครูต้องมีความกตัญญูกตเวที
๙. ครูต้องไม่ประมาท
๑๐. ครูต้องปฏิบัติต่อผู้อาวุโสในทางที่ดี
๑๑. ครูต้องมีสัจจะและแสดงความจริงใจ
๑๒. ครูต้องมีความเมตตากรุณา
๑๓. ครูต้องมีความอดทน อดกลั้น
๑๔. ครูต้องมีความซื่อสัตย์
๑๕. ครูต้องมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
๑๖. ครูต้องมีการให้อภัย
๑๗. ครูต้องประหยัดและอดออม
๑๘. ครูต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๑๙. ครูต้องมีความรับผิดชอบ

๒๐. ครูต้องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์^๕

ความเป็นครู

คำว่า ครู ซึ่งมาจากรากศัพท์ ครู แปลว่า หนัก ฉะนั้นแล้วครูจึงเป็นผู้หนัก หนักในเรื่องใดบ้าง เช่น หนักในการที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ หนักในการที่จะสอนคนหลาย ๆ คน ให้เป็นคนที่ดี เป็นบุคคลที่สังคมมีความต้องการ และการที่เราจะสามารถสอนคนเหล่านั้นได้ เราจะต้องรู้เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลเหล่านั้นดีพอสมควรเราจึงจะสามารถสอนเขาได้ ซึ่งเข้ากับสุภาษิตจีนที่ว่า “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” การสอนคนก็เช่นเดียวกัน การสอนก็เปรียบเสมือนกับการรบที่จะต้องมีการใช้ร่างกาย แรงใจ และกำลังสมองในการที่จะมาคิดการหาวิธีทางที่จะเอาชนะข้าศึก ซึ่งก็เปรียบได้กับความไม่รู้หรือความเขลาในตัวศิษย์ และการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติ เรื่องราว หรือพื้นเพของคนที่เราเรียกว่า ศิษย์นั้น ก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่จะเอาชนะ ความโง่เขลาได้ ความหมายของครู กล่าวคือ ผู้ที่เป็นครูควรมี ภาวะดังกล่าวอันได้แก่ ความรู้ ความประพฤติ และคุณธรรม ไม่ว่าจะครูนั้น จะอยู่หน่วยงานไหนก็ได้

ตั้งพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๓ ว่า “ผู้ที่เป็นครูอาจารย์ นั้น ไซ้แต่ว่ามีความรู้ในทางวิชาการ และในทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้าน ศีลธรรม จรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีจิตสำนึก รับผิดชอบในหน้าที่ และในฐานะเป็นพลเมืองที่ดี ของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้ หรือที่เรียกว่า การสอนนั้นต่างกับการอบรม การสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึ่มซาบ จนติดเป็นนิสัย ขอให้ท่าน ทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียวให้อบรมความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย”^๖

อย่างไรก็ตาม ยังมีความหมายของครูอีกอย่างหนึ่งที่กำหนดโดยกฎหมายให้เป็นรูปแบบ แบ่งเป็นชั้นหรือระดับสูงต่ำแตกต่างกัน และอาจเกิดสิ่งที่เรียกว่าเกียรติหรือศักดิ์ศรี แทรกซ้อนอยู่ในรูปแบบนั้นด้วย ซึ่งบางที่อาจปิดกั้นไม่ให้มองเห็นความหมายตามเนื้อที่แท้ก็ได้ ความหมายของครูที่กำหนดโดยกฎหมายนี้อาจเรียกว่า ความหมายของครูตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดขึ้น

^๕ จินตนา บัรรักษา, **คุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา

<http://athitiya๕๕๐๔pc๐๔.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๑/blog-post.html>, [๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^๖ สำนักพระราชเลขาธิการคุรุสภา, **พระมหากษัตริย์คุณต่อครูอาวุโส**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทมาดัล ฟูล จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๖.

หน้าที่และคุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี

ครูต้องมีหน้าที่ สร้างความอยู่รอดของสังคม โดยการให้การศึกษา ที่สมบูรณ์แก่ศิษย์ การศึกษา ที่สมบูรณ์เป็นการศึกษาที่ครบองค์สาม อันได้แก่

๑. ให้ความรู้ทางโลก หมายถึง การเรียนหนังสือ เพื่อพัฒนาสติปัญญาและการเรียนวิชาชีพ เพื่อให้สามารถอยู่รอดทางกาย

๒. ให้ความรู้ทางธรรม เพื่อให้ใจอยู่รอด คือรอดพ้นจากความครอบงำของกิเลสที่มีความเป็นมนุษย์ คือใจสูง ใจสว่าง และใจสงบ

๓. ให้รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง และสังคม

นอกจากการที่ครูจะมีหน้าที่ตามหลักที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ครูที่ดีนั้น ควรมีคุณลักษณะอยู่ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. ครูต้องมีลักษณะบากบั่น ต่อสู้ อดทน สร้างคนให้เป็นคนดีให้ได้

๒. ครูต้องมีลักษณะครบถ้วนทุกด้าน ให้สมกับที่คนยกย่องนับถือว่ามีใจประเสริฐ

๓. ครูต้องงดเว้นอบายมุขทุกอย่าง เช่น การดื่มเหล้า เล่นการพนัน

๔. ครูต้องเป็นคนมีน้ำใจสะอาด มีความเสียสละมากไม่จำเป็นต้องมีปริญญาการศึกษาสูงเสมอไป ขอเพียงแต่มีความจริงใจ มีใจรักในความเป็นครู

๕. ครูควรใช้เวลาแก่เด็กนักเรียน ในการศึกษาปัญหาต่าง ๆ และฟังความคิดเห็นของเด็กบ้าง

๖. ครูควรทำตัวให้ดี มีนิสัยดี เพื่อลบล้างข่าวที่ไม่ดีเกี่ยวกับครูตามที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่าง ๆ

๗. ครูไม่ควรถือตัว ควรเข้ากับทุกคนแม้จะเป็นคนยากจนก็ตาม

๘. ครูควรมีลักษณะพร้อมที่จะสร้างคนให้เป็นคนดี มีความรู้ความคิด และเป็นคนดี

๙. ครูต้องเป็นคนสามารถสร้างสรรค์สังคมและช่วยเหลือประเทศชาติเป็นอันดับแรก ดังนั้น ครูต้องขยันอย่างน้อยให้ใกล้เคียงกับคนที่ทำงานธนาคาร

๑๐. ในด้านความรู้ ชาวบ้านมีความศรัทธาว่า ครูมีความรู้ดีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ครูควรจะมีให้มากคือด้านความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี

จริยธรรมของความเป็นครู

จริยธรรมของความเป็นครู ในบทความนี้เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวสำหรับคนที่ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกตัวครู ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหารสถาบันวิชาชีพ จรรยาบรรณ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ คำว่า "ครู" นั้น แม้โดยรูปแบบจะมีการแบ่งเป็นกลุ่ม ระดับตามลักษณะงาน และระดับการศึกษาที่ตนมีบทบาทหน้าที่ก็ตาม แต่โดยเนื้อแท้ ครูต้อง เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ ๑) มีความรู้ดี ๒) มีความประพฤติดี และ ๓) มีคุณธรรมจริยธรรม หากขาดคุณสมบัติทั้งสามนี้ก็ยากที่จะคงบทบาทความเป็นครูได้

บทบาทแห่งความเป็นครูนั้น แม้จะกำหนดไว้แตกต่างกันตามลักษณะประเภทองค์กร ที่ครูสังกัด แต่ก็อยู่ในกรอบใหญ่ ๓ กรอบ ตามคุณสมบัติของครูนั่นเอง คือ บทบาทในกรอบความรู้ กรอบความประพฤติ และกรอบคุณธรรม แม้จะมีกรอบทั้งสามนี้แล้วก็ตามแต่เนื่องจากภาวะการณ์ปัจจุบันเป็นภาวะการณ์วิกฤต ตามกระแสโลกาภิวัตน์ การออกนอกกรอบ อาจเกิดขึ้นได้ อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความวุ่นวายในสังคม เพราะสังคมนั้น ประกอบด้วยบุคคลจำนวนมาก ซึ่งแต่ละคนย่อมได้รับการศึกษาอบรมไปจากครู เมื่อครูซึ่งเป็นต้นแบบออกนอกกรอบ ย่อมเป็นที่คาดหวังได้ว่าผลผลิต ก็จะถูกออกนอกกรอบไปด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นที่ครูต้องมีปรัชญาและจริยธรรมที่เสริมเพิ่มความเป็นครู ในด้านปรัชญานั้น ควรที่จะยึดหรือยืนอยู่ตรงจุดที่มีดุลยภาพ คือ ตรงจุดกึ่งกลางแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรวดเร็ว และชะลอความเร็วเกินขนาดจนอาจเป็นอันตรายได้ใน ด้านจริยธรรม โดยสามัญสำนึกทุกคนย่อมตระหนักได้เองว่า อะไรดีไม่ดี ควรหรือไม่ควร ถ้าคนนั้นผ่านการกล่อมเกลามาทางสังคมมาระดับหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นครูได้ผ่านการกล่อมเกล้า และกรองมาแล้วหลายระดับและหลายครั้ง ย่อมทราบโดยสำนึกแน่นอนว่าอะไรดีควรทำตามหน้าที่ นั้นหมายความว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มิประจําใจของใคร ๆ อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ในแง่การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ต้องคำนึงขั้นตอนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา เพราะเมื่อดำเนินการตามหลักนี้แล้ว จะทำให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ ติดตามมาโดยอัตโนมัติ ในฐานะที่หลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักเพื่อการพัฒนา ทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อมุ่งไปสู่พุทธปัญญาที่จะให้มีอิสระปลอดโปร่ง และปลอดภัยอย่างแท้จริง อันเป็นที่ปรารถนาของคนทุกระดับที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ดูเหมือนจะเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่จะชวนชวนแสวงหาเพื่อการพัฒนาด้วยตนเอง โดยไม่สัมพันธ์กับระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารจัดการบุคลากรครู อันรวมถึงผู้บริหารในโรงเรียนด้วยต้องมีหลักธรรมในการปกครองครูอันได้แก่

๑. ทาน คือ การให้ การเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
๒. บริจาค คือ การเสียสละเพื่อส่วนรวม เสียสละประโยชน์ หรือความสุขส่วนตัว
๓. มัททวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยนทั้งกาย และวาจา ไม่แข็งกระด้าง
๔. อวิโรธ คือ ความสงบเสงี่ยมและการมีสติควบคุมรักษามารยาท ไม่ให้ผิดระเบียบประเพณี ตลอดจนกฎหมายและศีลธรรม ให้มีความสุภาพ
๕. คีล คือ ความที่มีศีลธรรม สำรวม ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา และใจให้เรียบร้อย
๖. อาชวะ คือ ความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อการงาน ต่อบุคคลอื่น และมีความกตัญญูไม่ประพฤติกดกลาง
๗. ชันติ คือ ความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจและห้ามใจตนเองได้ มีสติควบคุมจิตใจอยู่ในความสงบ ไม่กำเริบอ่อนไหว เป็นธรรมที่จะพ้นฝ่าอุปสรรคให้ถึงจุดหมายปลายทางได้ เป็นการแสดงถึงความเข้มแข็งและกล้าหาญ
๘. ตปะ คือ การมีอำนาจหรือธรรมที่ทำให้ลายขจัดความชั่ว เป็นอำนาจที่ทำให้เกิดความเคารพยำเกรง
๙. อักโกธะ คือ ความไม่กริ้วโกรธ มีความเมตตา รักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น
๑๐. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน เมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่ผู้อื่น
๑๑. ยุติธรรม เว้นจากอคติ ๔ คือ เว้นจากความลำเอียงอันเป็นเหตุ ให้เสียความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากความรักใคร่กัน ไม่ชอบกัน เนื่องจากความเขลา หรือความกลัว ดังที่พุทธภาษิตที่ว่า “บุคคลใดไม่ล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของผู้นั้นย่อมบริบูรณ์”
๑๒. สัมปยุตธรรม ๗ คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลาอันสมควร รู้จักประชาชน รู้จักบุคคลและมีพุทธภาษิตที่ว่า “ผู้มีปัญญาถึงพร้อมด้วยความรู้ ฉลาดในวิธีจัดการงาน รู้กาลรู้สมัย เขาจึงอยู่ในราชการได้”
๑๓. อธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่ทำให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง คือ ความพอใจ รักใคร่ในสิ่งนั้น เพียรประกอบในสิ่งนั้น เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น พร้อมทั้งมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้สำเร็จ
๑๔. มรรค ๘ คือ มีปัญญาเห็นชอบ วาจาชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ ทำการงานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ ดังพุทธภาษิตว่า “ผู้หมั่นในการงานไม่ประมาท มีปัญญาเห็นประจักษ์ จัดการงาน

ได้เรียบร้อย เขาพึงอยู่ในพระราชกรณียกิจ”และ“ยศยอมเจริญแก่ผู้มี ความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด ไคร่ครวญแล้วทำรางวัลดีแล้วเป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท”^๗

หลักธรรมดังกล่าวเป็นหลักธรรมที่เรียกว่า ทศพิธราชธรรม ทั้งนี้มีได้หมายความว่า เป็นหลักธรรมของพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติเฉพาะพระองค์เท่านั้น หากแต่เป็นคุณธรรมที่วิเศษควรแก่ทุกคน จะได้เจริญรอยตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรยึดถือเป็นอย่างยิ่ง เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนเอง และหน่วยงานนั้นอันเป็นโครงสร้างสำคัญที่จะให้เกิดการปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเป็นครูนั้น ไม่ว่าจะสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาใดก็ตาม ซึ่งนอกจากจะมีใบประกอบวิชาชีพครู มีความรู้ดี สอนเก่งแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักศึกษา และมีความเป็นครูสูง นอกจากนี้ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับชั้นก็ยังมีคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว อยู่ในจิตใจเสมอ ซึ่งมีหลักธรรมอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. หลักธรรมในการปกครองตนเอง ได้แก่โลกธรรม ๘ ซึ่งกล่าวถึงธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ในเรื่อง ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข การมีสติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว เป็นการช่วยเตือนไม่ให้หลงลืมตัว ชิงดีชิงเด่นกัน การถือตัว การดูหมิ่นผู้อื่น การมัวเมาและเลินเล่อ

๒. หลักธรรมในการปกครองบุคคลและหมู่คณะ ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมที่ควรยึดถือและสังคหวัตถุ ๔ เป็นคุณธรรมในด้านสังเคราะห์ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจและการทำให้ผู้อื่นรัก มิตรแท้ คือ คุณธรรมที่ทำให้เป็นบุคคลที่น่าคบหา ใช้ปฏิบัติได้ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน

ดังนั้น จริยธรรมกับความเป็นครูนั้น จะแยกจากกันไม่ได้ จึงต้องพัฒนาควบคู่กันไป พื้นฐานความดีของครูนั้นต้องเริ่มมาจากหลักธรรม ถ้าขาดหลักธรรมประจำใจแล้ว ออย่าหวังเลยว่าจริยธรรมจะเกิดขึ้นได้ นั่นหมายถึงความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ นั้นเอง ดังที่ **จินตนา บัวรักษา** ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

๑. ครูในฐานะปัจเจกบุคคลต้องมีใจพร้อมที่จะทำหน้าที่ครู เป้าหมายคือยกระดับวิญญานมนุษย์ ไม่ใช่ยกระดับความรู้เท่านั้นจึงต้องมีคุณธรรมจริยธรรมด้วย

๒. รัฐต้องปฏิรูปครูทั้งระบบทุกระดับ ตั้งแต่ครูก่อนประถมจนถึงระดับอุดมศึกษา (ผู้ทำหน้าที่สอนทุกระดับถือว่าเป็นครู) โดยปฏิรูปทั้งระบบการผลิตการใช้ และการพัฒนา

^๗ พระครูสุตกิจบริหาร, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า๑๔.

๓. ถ้าถือว่าวัยต้น ๆ ของคนเป็นวัยที่มีความสำคัญ เพราะเป็นวัยที่วางรากฐานการพัฒนาที่สำคัญที่สุด เป็นวัยที่ชี้ทิศทางแห่งการพัฒนาวัยต่อ ๆ ไปแล้ว ครูในระดับต้น ๆ คือ ก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา ก็ควรจะได้รับมีความสำคัญเป็นพิเศษด้วย โดยเฉพาะแง่ความก้าวหน้าทั้งทางวิชาการ และวิชาชีพครู กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่ล้ำสมัย น่าจะได้รับการปรับปรุงเพื่อให้ครูในระดับต้น ๆ ได้รับความสำคัญเป็นพิเศษดังกล่าว ทางก้าวหน้าของครูในระดับต้น ๆ น่าจะมีช่องทางเหมือนกันกับครูในระดับสูง ๆ ตำแหน่งทางวิชาการไม่ว่าจะโดยชื่อหรือสิทธิประโยชน์อันมากับตำแหน่งนั้น น่าจะมีเหมือนกันและเท่ากันสำหรับครูทุกระดับ

๔. ในขณะที่ยุคนี้ เทคโนโลยีกำลังมาแรง ครูและผู้จัดระบบการบริหารจัดการครู ต้องตั้งสติ ให้คิดว่าคนจะต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเท่านั้น อย่าหลงหรือผลอให้เทคโนโลยีมาใช้คน โดยไม่รู้ตัว เพราะมิฉะนั้น จะถึงจุดอันตราย ที่ความเป็นมนุษย์จะสูญสิ้น จะมีแต่ความเป็นวัตถุเมื่อถึงขั้นนั้น คนจะพุดกันด้วยเหตุผลไม่รู้เรื่อง แต่จะพุดกันด้วยวัตถุหรือเงิน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ

๕. สภาพแวดล้อมทางสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญเสมือนหนึ่งเป็นครูโดยอัตโนมัติ เพราะสามารถสื่อความหมายสิ่งต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดีที่มีอิทธิพลต่อคนไม่ยิ่งหย่อนหรือมากไปกว่าครูด้วยซ้ำไป ดังนั้น วิชาการทางสื่อสารมวลชนไม่ว่าจะเป็นนิเทศศาสตร์หรือชื่ออื่นใดควรจะมีวิชาคุณธรรม ความเป็นครูให้ศึกษาด้วย และให้ผู้ประกอบอาชีพด้านนี้ มีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นหรือเสมือนเป็นครูคนหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อความรู้สึกรับผิดชอบต่อผลของการเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ^๕

เอกสารอ้างอิง

จินตนา บัวรักษา. **คุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://athitiya>

[54504pc04.blogspot.com/2018/01/blog-post.html](http://athitiya54504pc04.blogspot.com/2018/01/blog-post.html),

[๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **ทางสายอิสราภาพของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท

สหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๑.

พระครูสุตกิจบริหาร. **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ, ๒๕๕๓.

สำนักราชเลขาธิการคุรุสภา. **พระมหากษัตริย์คุณต่อครูอาวุโส**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท

มายด์ฟูล จำกัด, ๒๕๕๐.

^๕ จินตนา บัวรักษา, **คุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://athitiya54504pc04.blogspot.com/2018/01/blog-post.html>, [๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].